

Opinnäytetyö AMK

Esittävä taide

Sirkus

2015

Jenny Mansikkasalo

SIRKUSTA NÄYTELMÄSSÄ RONJA RÖVARDOTTER

– sirkuksen yhdistäminen teatteriin

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

Turun ammattikorkeakoulu

Esittävä taide | Sirkus

2015 | 25

Minna Karesluoto

Jenny Mansikkasalo

SIRKUSTA NÄYTELMÄSSÄ RONJA RÖVARDOTTER

Tämä kirjallinen opinnäyte käsittelee Åbo Svenska Teaternin kevään 2015 ohjelmistoon kuulunutta näytelmää Ronja Rövardotter. Näytelmässä oli mukana kuusi Turun AMK:n Taideakatemia-sirkuslinjan opiskelijaa. Yhtenä heistä tämän kirjoittaja teki myös taiteellisen opinnäytteensä osana kyseistä esitystä.

Tässä opinnäytetyössä kerrotaan esityksen harjoituskaudesta ja kuvataan kirjoittajan esittämiä tärkeimpiä rooleja. Työssä valotetaan myös kirjoittajan omaa kokemusta yli kolme kuukautta kestäneestä esityskaudesta. Lopuksi pohditaan, miten sirkusta hyödynnettiin kyseisessä näytelmässä sekä yleisemmin sirkuksen yhdistämistä teatteriin.

Tämä opinnäytetyö pohjautuu pääasiallisesti kirjoittajansa pitämiin oppimispäiväkirjoihin. Keskiössä ovatkin subjektiiviset kokemukset sekä niihin perustuvat päätelmät ja havainnot.

ASIASANAT:

Sirkus, teatteri, esittävät taiteet

Jenny Mansikkasalo

CIRCUS IN RONJA RÖVARDOTTER

This thesis is about a play called Ronja Rövardotter that took place in Åbo Svenska Teater in spring 2015. There were six circus students from the Turku Arts Academy in the play. The writer of this thesis was one of them, also doing her final artistic work in Ronja Rövardotter.

In this thesis you will learn about how the play was rehearsed and more specifically about some roles that the writer of this thesis was playing. You can also read about the shows themselves. Ronja Rövardotter was played for over three months on the main stage of Åbo Svenska Teater.

In the end of the thesis, there is deliberation about how circus was used in the play and also how is circus combined with theatre in a more general level. This thesis is mostly based on the writer's diaries that were written during the processes of rehearsing and performing the play. Hence the discussed experiences and observations are subjective point of views of the writer.

KEYWORDS:

Circus, theatre, performing arts

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	5
2 NÄYTELMÄN JA TYÖRYHMÄN ESITTELY	6
2 HARJOITUSKAUSI	8
3.1 Borka-ryövärit.....	10
3.2 Kakkiaiset.....	11
3.3 Hevonen.....	13
4 ESITYSKAUSI	17
5 SIRKUKSEN YHDISTÄMINEN TEATTERIIN	21
6 POHDINTA	24
LÄHTEET	25

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö kuvailee sirkusopiskelijan kokemuksia esiintyjänä Åbo Svenska Teaternin keväällä 2015 esitetyssä Ronja Rövardotter -näytelmässä. Kerron produktion harjoituksista, esityksistä sekä rooleista, joita pääsin toteuttamaan näyttämöllä. Tein myös taiteellisen opinnäytetyöni kyseisessä näytelmässä. Tutkin omaa kehittymistäni esiintyjänä pitämällä oppimispäiväkirjaa sekä harjoitus- että esityskauden ajan. Samalla tein myös havaintoja muista esiintyjistä ja koko esityksen kehitymisestä kevään mittaan.

Minua on pitkään kiinnostanut sirkustempujen ja -tekniikan yhdistäminen teatteriin. Tätä tutkin myös kirjallisessa opinnäytteessäni. Minua mietityttäneitä kysymyksiä olivat muun muassa: onko mahdollista ylläpitää roolihahmoa ja samalla tehdä taitoa vaativa sirkustempu? Miten valitaan roolihahmolle liikekielen ja ilmaisun kannalta sopivimmat sirkustekniikat? Tai toisinpäin; miten tekniikkaan liitetään muuta ilmaisullista liikekieltä?

2 NÄYTELMÄN JA TYÖRYHMÄN ESITTELY

Åbo Svenska Teaternin kevään 2015 ohjelmistoon kuului koko perheelle suunnattu näytelmä Ronja Rövardotter. Näytelmä perustuu Astrid Lindgrenin samannimiseen klassikkosatuun. ÅST:n päänäyttämölle sen ohjasi Fiikka Forsman. Esitys sai ensi-iltansa 29.1.2015. Näytelmä kesti väliajan kanssa reilut kaksi tuntia. Kaiken kaikkiaan Ronja Rövardotteria esitettiin 29 kertaa.

Lyhykäisyydessään tarinan juoni menee näin: Yönä, jona Ronja syntyy, salama lyö Mattislinnan kahtia ja linnan osien välille muodostuu Helvetinkuilu. Kymmenen vuotta myöhemmin Ronja näkee ikäisensä pojan toisella puolella Helvetinkuilua. Tästä alkaa seikkailu Mattismetsässä, ja matkan varrella Ronja törmää niin ajattariin, kakkiaisiin kuin männiäisiinkin. Ronja ja pojan, eli Birkin, välille syntyy luja ystävyys ryöväriperheiden pitkäaikaisesta vihanpidosta huolimatta. Lopulta keskenään riitelevät suvut joutuvat valitsemaan ylpeyden ja sovinnon väliltä.

Näytelmän musiikki on Björn Isfjältin säveltämä. ÅST:lla musiikista vastaavana toimi Riddo Ridberg, joka harjoitutti kappaleet työryhmälle ja oli itsekin lavalla soittamassa yhtenä Mattis-ryöväreistä. Esityksen lavasteet suunnitteli Taneli Pyysalo ja puvustus puolestaan oli Marjo Haapasalon käsialaa. Meikeistä ja peruukeista huolehtivat Sabina Segerström ja Petriina Suomela. Segerström myös suunnitteli maskeeraukset ja kampaukset.

Rooleissa nähtiin sekä teatterin omia näyttelijöitä että vierailijoita. Näytelmän päärooleissa Ronjana ja Birkinä esiintyivät nuoret vierailevat näyttelijät Julia Korander ja Markus Riuttu. Ronja vanhempina Mattiksena ja Loviksena olivat Jerry Wahlforss ja Daniela Franzell. Birkin vanhempia, Borkaa ja Undista, puolestaan näyttelivät Pekka Sonck ja Monica Nyman. Keskeisissä ryövärirooleissa Mattiksen puolella olivat myös Peter Ahlqvist Lill-Klippenin roolissa sekä Bror Österlund Skalle-Perinä.

Esityksessä oli myös mukana Turun AMK:n Taideakatemia sirkuslinjan neljännen vuosikurssin opiskelijoita. Lavalla heitä nähtiin kerralla aina viisi, mutta yhteensä heitä oli kuusi: Tuuli Hokkanen, Jenny Mansikkasalo, Inari Pölkki, Maiju Saarimaa, Mira Sirkka ja Noora Wendelius. Sirkusopiskelijat tekivät seuraavia rooleja: kettua, männiäisiä, Borka-ryöväreitä, maahiaisia, kakkiaisia, ajattaria, voudinnihtejä sekä hevosta.

Kuvassa Petriina Suomela ÅST:n takalavalla

2 HARJOITUSKAUSI

Harjoitukset alkoivat marraskuussa 2014 lukuharjoituksella. Koko käsikirjoitus luettiin läpi, på svenska luonnollisesti. Koko työryhmä oli kokoontuneena pitkän pöydän ääreen Maalarisaliin. Teatterin johtaja Dick Holmström lausui aluksi muutaman sanan ja kävimme läpi nopean esittelykierroksen.

Ronja Ryövärintyttären tarina oli muistissani vain etäisesti. Isäni oli sen minulle lukenut, kun olin lapsi. En voi väittää, että olisin ymmärtänyt käsikirjoituksesta kaiken. Minulla ei ollut hajuakaan mitä ne kakkiaiset ja männiäiset ovat. Saati sitten mikä oli minkäkin ruotsinkielinen vastine. Aluksi kaikki sadun hahmot menivätkin iloisesti sekaisin. Jo harjoituskauden aluksi luin kuitenkin sadun suomenkielisenä painoksena.

Ennen joulua harjoitukset pidettiin aina Maalarisalissa. Siellä ei ollut kiinnitysmahdollisuuksia, eikä meillä ollut siellä lavasteitakaan muutamaa arkkua lukuunottamatta. Olin marras-joulukuun harjoituksissa hieman turhautunut, sillä usein tekeminen tuntui pelkältä markkeeraamiselta. Samalla huolestutti, että miten ja milloin omaksuisi kaikki annetut roolihahmot. Tuntui siltä, että ”tässä nyt vain vähän ölistään ja sihistään”. Ohjaajamme Fiikka Forsman oli mielestäni ällistyttävän rento, ja antoi meille paljon vapauksia. Ennen kuin tuosta vapaudesta osasi alkaa nauttia, kaipasin yksityiskohtaisempaa lähestymistapaa. Myöhemmin harjoituskaudella ymmärsin, että ohjaaja oli pitänyt huolta kokonaiskuvasta ja koonnut kaikkien lankojen päät yhteen.

Marras-joulukuun harjoituksissa emme olleet joka kerta kaikki sirkusopiskelijat paikalla samaan aikaan. Jollain oli aina koulua, varsinkin päivisin. Usein harjoitukset meidän osaltamme menivät sivussa vuoroamme odotellen. Melko harvassa kohtauksessa olemme loppujen lopuksi alusta loppuun asti mukana. Se, että kaikki eivät olleet aina paikalla, toi jo alusta asti vaihtelua tekemiseen ja rooleihin. Esityksessähän meitä oli aina viisi lavalla, vaikka meitä oli kuusi

sirkusopiskelijaa yhteensä. Aluksi, tai rehellisesti sanottuna aika pitkään, tämä aiheutti paljon päänvaivaa. Koska meillä sirkusopiskelijoilla on omat eri osaamisemme ja vahvuutemme, oli hankalaa päättää kuka voisi milloinkin olla poissa ja miten jonkun taito olisi korvattavissa toisella. Lopulta, kun tartuimme härkää sarvista, ei asia ollutkaan niin ongelmallinen. Osittain roolit ratkesivat myös itsestään pitkin matkaa.

Vain ensimmäisissä fyysisissä harjoituksissa meillä oli yhteinen alkulämmittely, ei enää sen jälkeen. Muutoin jatkettiin suoraan siitä mihin oltiin jääty tai uudesta kohtauksesta. Tuntui, ettei näyttelijöihin oikein päässyt tutustumaan. Myös leikkimielinen kokeilu jäi melko vähälle. Koin, että olimme etenkin alussa aika jäässä suurin osa meistä sirkuslaisista. Itse en ainakaan uskaltanut läheskään aina heittäytyä täysillä, vaan koin itseni ujoksi.

Tammikuussa pääsimme Åbo Svenska Teaternin isolle näyttämölle. Nyt harjoitukset tuntuivat todella pääsevän käyntiin. Samalla ymmärsi joulua edeltäneen harjoitusrupeaman tärkeyden; näyttelijät olivat oppineet repliikkinsä, kohtausten tapahtumat olivat selvillä ja olimme kaikki tutustuneet juonen kaareen. Päänäyttämöllä myös lavasteet tulivat mukaan kuvioihin, samoin äänimaailma ja valot. Pääsimme harjoittelemaan nyt myös puvuissa. Puvustus oli tärkeässä osassa näytelmää Ronja Rövardotter, koska sen maailma oli hyvin visuaalisesti vahva. Aluksi moni puku vaati totuttautumista.

Ensimmäistä kertaa saimme myös vertikaalikankaat kattoon ja pääsimme harjoittelemaan ilma-akrobatiaosuutta. Hieman oli jo ehtinyt nousta hiki otsalle kyseistä ilma-akrobatiakohtausta ajatellessa. Onneksi ohjaaja antoi kaikista keskeneräisimmille kohtauksille eniten harjoitusaikaa. Tämä tarkoitti pääasiassa sirkusta sisältäneitä kohtauksia.

Harjoituspäivät olivat kaksiosaisia. Ensi-illan ollessa aivan kulman takana treenattavaa ei kuitenkaan enää yhtäkkiä ollutkaan, vaikka mielestäni sirkusta sisältävät kohtaukset olivat vielä hiomattomia. Näyttelinjätyn osalta esitys oli ilmeisesti valmis. Minua sen sijaan stressasi, enkä ollut tyytyväinen oman tekemiseni valmiusasteeseen. Lopulta oli hyvä, ettei jokaista mahdollista

treenituntia käytetty ennen ensi-iltaa, sillä ihmiset olivat osittain jo aika väsyneitä.

3.1 Borka-ryövärit

Borka on Mattiksen pahin vihollinen. Hänellä on myös oma ryövärijoukkonsa aivan kuten Mattiksellakin. Borka-ryöväreitä esiintyy useassa näytelmän kohtauksessa. Ensimmäisellä puoliajalla esimerkiksi Helvetinkuilullulla tapaamassa Mattis-ryöväreitä ja uhoamassa heille. Toisella puoliajalla nähdään muun muassa tappelu, juhlat ja hautajaiset.

Puolet meistä kuudesta sirkuslaisesta maskeerattiin ja puvustettiin miesryöväreiksi. Itselleni osui kuitenkin naisryövärin osa, tosin omaa hiustani paljon muhkeampi peruukki päässä. Borka-ryövärit tekevät uhoamisen lisäksi näytelmässä akrobatiaa ja muita sirkustemppeja sekä laulavat yhdessä kaikkien muiden ryöväreiden kanssa yhden laulun verran. Sirkustemppeilu tapahtuu juhlakohtauksessa, kun Mattis ja Borka ovat tehneet sovinnon. Kohtauksessa nähtiin aina kaksi pyramidia, ja kokoonpanosta hieman riippuen minicyrillä pyörintää, rolabolalla tasapainoilua, pari- ja notkeusakrobatiaa, sekä jongleerausta. Me sirkuslaiset saimme aika pitkälti keskenämme suunnitella juhlien koreografian ja päättää mitä taitoja halusimme siinä näyttää. Harjoituksissa ohjaajalle tarjoamamme temppeuehdotukset hyväksyttiin lähes poikkeuksetta saman tien.

Kuten aiemmin jo mainitsin me sirkuslaiset osallistuimme Borka-ryöväreinä myös yhteen lauluun. Voi että, se oli aluksi hankalaa! Vaikeaa laulamisesta teki se, ettei uskaltanut ja se, ettei omaa teoreettista tietoa musiikista. Tämä olikin itselleni rohkeuden keräämisen paikka. Piti todeta, että ei asiassa pääse eteenpäin ellei ala päästää ensin edes jotain ääntä itsestään ulos. En lopultakaan tiennyt kuinka oikein tai väärin lauloin, mutta koin että minulle tärkeintä oli uskaltaa laulaa.

Ryöväriroolissa tulee muita rooleja enemmän esiin näyttelijäntyö, jota me sirkuslaisetkin pääsimme siis harjoittamaan. Borka-ryövärit olivat mukana myös muutamissa sellaisissa kohtauksissa, joissa ei ollut sirkusta, joten rooliin eläytymiselle jäi enemmän aikaa ja tilaa. Pyrin ottamaan nämä kohtaukset mahdollisuuksina kokeilla ja kuunnella. Ohjaaja Fiikka Forsman antoi meille paljon vapauksia. Hän neuvoi lähinnä, miten ryöväreiden kuuluu tulla lavalle kunnon asenteella ja ölinällä, ja sijoitteli meitä toimiville paikoille lavakuvassa.

Inari Pölkki, Noora Wendelius ja Tuuli Hokkanen ryövärirooleissaan.

3.2 Kakkiaiset

Kakkiaiset valloittavat lavan kohtauksessa, jossa Ronja on talvella hiihtämässä metsässä. Hänen jalkansa juuttuu kakkiaisten koloon ja siitäkös riittää ihmeteltävää noille metsän asukeille. Kakkiaiset näyttävät pieniltä

maatuskatyyllisiltä mummoilta värikkäissä koltuissaan ja huiveissaan. Ne vaikuttavat hupsuilta ja hieman yksinkertaisilta, sillä enimmäkseen he kommunikoivat kyselemällä "Voffo? Voffo voffo voffo?".

Kakkiaiset toteutettiin naamioiden kanssa. Ison telttamaisen asun alla myöskin istuttiin eräänlaisen rullakon päällä, jotta kakkiaiset vaikuttaisivat ihmisiä pienemmiltä. Sadussahan ne ovat pienen pieniä. Rullakko tekee liikkumisesta myös koomisen näköistä, ikään kuin lipuvaa.

Harjoitusvaiheessa meitä oli opastamassa naamioiden kanssa ÅST:n näyttelijä Daniela Franzell, joka myös nähdään Loviisan roolissa näyttämöllä. Kakkiaisten harjoittelu oli alusta asti hauskaa. Luultavasti, koska naamiot itsessään ovat aika hölmön näköisiä, joten saimme heti nauruja tekemisillemme. Olimme kaikki tehneet aiemmin enemmän tai vähemmän klovneriaa, joka sekin on nenä päässä tehtynä naamioteatteria. Jollain tapaa kakkiaiset muistuttivatkin kovasti klovneja: ne ovat vähän idioottimaisia ja reaktiot peilataan aina yleisön kautta. Haasteellista naamion kanssa oli oppia pitämään se elävänä. Ei saanut liikkua liikaa, muttei myöskään jäätyä paikoilleen. Vähitellen naamio päässä oppi hahmottamaan eri suunnat ja sen kuinka paljon päätä oli mahdollista kääntää ilman, että naamio "katosi". Kun halusi kohdistaa katseen sivulle, ei voinut vain katsoa sinne oikeasti. Silloin yleisöltä olisi hävinnyt illuusio.

Suurimmaksi haasteeksi kakkiaisroolien tekemisessä nousi äänenkäyttö ja sen kuuluvuus. Meillä kolmella sirkuslaisella oli kokonaan kasvot peittävä naamio, joka arvatenkin söi äänen. Näyttelijä Monica Nymanilla oli puolimaski, sillä hänellä oli alusta asti pääreplikointivastuu äitikkiaisien roolissa. Meille muille kakkiaisille puhe "voffottelun" lisäksi tuli itse asissa vähän vahingossa, kun eräissä harjoituksissa melko myöhäisessä vaiheessa ohjaajamme Fiikka Forsman käski kokeilla käyttää lausetta: "Värför gör de på detta viset?" Se oli ilmeisen menestyksekkäs kokeilu, sillä sen jälkeen kohtaukseen päädyttiin upottamaan kaikille kakkiaisille vähintään pienet fraasit. Osalle puhuminen oli kuitenkin vaikeaa ja äänen kuuluvuuden kanssa oli hankaluuksia, jotka vasta melko pitkällä esityskautta alkoivat helpottaa.

Nautin kakkiaisena olemisesta ja uuden asian oppiminen tuntui kivalta. Naamion kanssa tehdessä tunsin itsensä tarpeeksi irralliseksi omasta arki-itsestään, jotta uskalsi heittäytyä enemmän. Tietyllä tavalla naamio toi turvaa.

Monika Nyman valmistautumassa kakkiaisrooliin.

3.3 Hevonen

Esityksen toisella puoliajalla oli kohtaaminen, jossa Ronja ja Birk löytävät metsästä haavoittuneen hevosen. Se oli yrittänyt puolustaa varsaansa karhulta, mutta turhaan. Lapset hoitavat hevosen haavaa ja saavat siitä itselleen eläinystävän, jonka nimeävät Liiaksi. ÅST:n lavalle hevonen toteutettiin nukketeatterin keinoin. Se on vanerilevyistä tehty iso liikuteltava nukke. Sen sisällä oli aina kaksi ihmistä; toinen liikuttamassa etu- ja toinen takajalkoja. Nukettamiseen tarvittiin myös kolmas henkilö, joka piti huolen hevosen päästä. Itse pääsin juurikin siihen hommaan.

Hevosen nukettamista meille opetti Turun AMK:n Taideakatemia nukketeatterilinjalta valmistunut Anna Nekrasova. Ammattitason tasoisesta

ohjeistuksesta huolimatta hevosen tie harjoituksista esityksiin ei ollut aivan ruusuinen. Hevonen on painava, ja se on alunperin mitoitettu meitä sirkuslaisia pidemmille miehille. Työasento hevosen sisällä oli epäergonominen, mikä teki harjoittelusta kivuliasta. Tämä tietysti vaikutti myös harjoitusten ilmapiiriin. Kukaan ei halunnut mennä hevosen sisään ja riskeerata selkänsä kuntoa.

Aluksi harjoittelimmekin hevosella vain melko lyhyitä aikoja. Vähitellen alkoi kuitenkin syntyä toimivaa yhteistyötä nukettajien kesken. Tässä auttoi paljon yhteisen hengityksen löytäminen. Olihan tärkeää, että myös hevonen hengittää lavalla, koska se on elävä olento. Pään nukettajana pyrin kuuntelemaan mahdollisimman paljon toisten liikkeitä ja olemaan herkkä siitä. Lopulta meille kehittyikin oma rytmi hevosen liikkeisiin.

Ensimmäisen kerran, kun nuketin hevosen päätä minulla ei ollut mitään hajua siitä mitä olin tekemässä. Kokemukseni nukketeatterista oli – tai siis sitä ei ollut. Hankalinta oli hahmottaa kuinka paljon hevosen päätä voi kääntää mihinkin suuntaan, jottei se näytä katkeavan. Anna Nekrasovan tarkat silmät ja neuvot autoivat tässä paljon.

Minulle käännekohta hevosen harjoittelun suhteen tapahtui, kun ymmärsin, että mehän voimme todella tehdä hevosesta elävän. Kyse oli omasta näkökulmasta ja nukettajien keskinäisen yhteistyön löytymisestä. Aloin pitää hevosta omana persoonanaan, joka ajattelee itsenäisesti ja jolla on mielipiteitä näkemästään ja kokemastaan. Hevosen pään nukettaminen muuttui näin myös vielä mielenkiintoisemmaksi. Anna neuvoi lisäksi reagoimaan päällä kohtauksen tapahtumiin. Vuorovaikutuksessa näyttelijöiden kanssa lavalle syntyi entistäkin aidompi hevonen. Kyse oli nimenomaan reagoinnista eri asioihin. Hevonen täytyi pitää koko ajan elävänä ja siihen täytyi uskoa. Lopulta hevosen nukettamisesta tuli yksi lempiasioistani esityksessä.

Hevosta kehuttiinkin ensi-illan jälkeen Ny Tidin arviossa: "Något av det mest fascinerande i föreställningen är ändå hästen Lia och dess anatomi. Håll utkik efter den, fast den missar man nog inte. Så välgjord och levande, och väl utförd på scen." (Ny Tid/Emma Ekstrand)

3.4 Ajattaret

Ajattaret ovat lintumaisia kirkuvia ja hyvin vaarallisia olentoja. He ovat sadun pahiksia. Ajattaret ilmaantuvat kolme kertaa uhkaamaan ryöväreitä eri tavoilla. Ensimmäisellä kerralla ne ovat rakennettuja figuureja narujen varassa. Toisella kerralla yksi sirkuslainen lentää valjaiden avulla Ronjan yläpuolella. Kolmannella kerralla käytettiin ilma-akrobatiaa ja vertikaalikangasta. Sitä tekemässä oli minun lisäksi Inari Pölkki ja Tuuli Hokkanen. Ajattaria oli aina kaksi kerrallaan. Kaikilla kolmella kerralla, kun ajattaret olivat lavalla, niiden puhe tuli ääninauhalta.

Ilma-akrobatiakohtauksen harjoittelu aloitettiin verrattain myöhään. Kohtauksessa Ronja ja Birk ovat joutuneet kosken armoille, jolloin ajattaret ilmestyvät paikalle. Harjoitusaikaa meni niin kohtauksen visuaalisen puolen rakentamiseen kuin ilma-akrobatialiikkeiden

valitsemiseen. Kohtauksessa valot olivat hyvin dramaattiset ja savua oli valtavan paljon. Valitettavasti nämä ratkaisut osittain peittivät ilma-akrobaatit näkyvistä.

Ilma-akrobatian tuominen Ronja Rövardotteriin oli se syy miksi alunperin halusin mukaan näytelmään. Halusin päästä tekemään vertikaalikangasta ÅST:n isolle näyttämölle. Lopulta asia kääntyi kuitenkin aivan päinvastaiseksi: ilma-akrobatiasta tuli se juttu, jota olisin halunnut esityksessä kaikista vähiten tehdä. Kohtaus oli ajattarien osalta lyhyehkö ja tehdessä oli useimmiten kiireen tuntu. Koin, että suhteessa siihen, miten pitkään olen vertikaalikangasta harjoitellut, päästin itseni liian helpolla. Uskon puute omaan tekemiseen vaivasi harjoitteluani.

Ohjaaja antoi onneksi hyvän ohjeen liikkua ääninauhan puhetta kuunnellen. Se kenties hieman syvensi liikelaatua ilmassa. Muutoin koin, että kohtauksessa vain raapaistiin pintaa niistä mahdollisuuksista, joita sirkuksen yhdistämisestä teatteriin on. Olisin varmasti voinut itse vaikuttaa asiaan enemmän, jos olisin kokenut sen siinä annatussa harjoitusajassa kannattavaksi. Toisaalta

kokonaisuudessaan ilma-akrobatiaosuudesta tuli mielestäni toimiva ja tarkoitustaan palveleva.

Lopullisessa toteutuksessa ilma-akrobatia onkin ennen kaikkea näyttävä lisä. Yleisöltä saadun palautteen perusteella ilma-akrobaatti-ajattaret tekivät suuren vaikutuksen moniin. Myös Jaakko Virrankoskikin kirjoitti Extempore-blogissaan esityksestä: “Erityisen mieleenpainuvaa on ilma-akrobaattien käyttö”.

4 ESITYSKAUSI

Ronja Rövardotter sai ensi-iltansa 29.1.2015. Yhteensä esitys nähtiin päänäyttämöllä 29 kertaa. Osa esityksistä oli päivänäytöksiä koululais- ja päiväkotiryhmille, mutta myös iltanäytöksiä järjestettiin. Viimeiset esitykset esitettiin 8.toukokuuta. Esityskausi oli siis melko pitkä, mutta kovin tiheään esitystä ei nähty. Esiinnyimme suunnilleen kerran tai kaksi viikossa, poislukien loma-ajat. Koska meistä kuudesta sirkusopiskelijasta lavalla oli aina kerrallaan viisi, esitysten sisältö ja roolitukset vaihtelivat hieman.

Pidin oppimispäiväkirjaa koko esityskauden ajan aivan kuten harjoitustenkin ajan. Käsittelen nyt omaa kokemustani esityksistä. Esityskausi ehti sisältää monta eri vaihetta, joiden kautta opin paljon itsestäni sekä tavastani työskennellä esittävän taiteen parissa.

Esityskauden alussa oppimispäiväkirjaani kirjaamani huomiot olivat hyvin yksityiskohtaisia. Analysoin joka ikistä kohtausta, jossa olin mukana ja kaikkea mahdollista tekemistäni. Saatoin vaivata päätäni jollain yksittäisellä tempulla tai ajoituksella, jos se oli mennyt pieleen. Toisin sanoen ylianalysoin. Olin työryhmän sirkuslaisista ainoa, joka teki opinnäytetyönsä, sekä taiteellisen että kirjallisen, Ronja Rövardotter -esityksestä. Siksi koin ajoittain olevani hieman yksin aiheen kanssa, kun muut sirkuslaiset eivät syynänneet kaikkea tekemistään yhtä tarkkaan (tai ainakaan en sitä tiennyt) eivätkä tuntuneet ottavan esityksestä yhtä paljon paineita kuin minä. Valitettavasti en osannut jakaa huomioitani esityksestä muiden kanssa, muutamaa poikkeusta lukuunottamatta.

Arvosteluni meni jopa niin pitkälle, että lopulta arvostelin itseäni siitä, että arvostelen. Tästä voisi päätellä, että kommunikaatio on elintärkeää esitysproduktioissa. Luulen, että puhumalla olisin voinut helpottaa oloani paljonkin.

Maaliskuun alussa ohjaava opettajani tanssitaiteilija Satu Tuittila tuli katsomaan esitystä. Tapasin hänet myös seuraavana päivänä saadakseni palautetta ja keskustellakseni esityksestä. Esitys, jota Tuittila oli katsomassa oli epäilyksettä henkilökohtaisesti huonoin minulle. Saamani palaute oli rakentavaa ja paikallaan, mutta se oikeastaan vain pahensi ylianalysoivaa tilannettani. Jatkoin liiallista analysointiani ja koin, että olen vain yksinkertaisesti huono lavalla. Tuittila kehoitti minua listaamaan tavoitteita ja suunnittelemaan, mitä rooleja haluaisin esityksessä syventää. Tämän johdosta loputkin ilon rippeet katosivat minulta esityksistä hetkeksi. Analysointiani pahensi myös, kun kävin itse katsomassa esityksen. Huomasin asioita uudesta näkökulmasta. Esityksen katsomosta näkemisessä oli kuitenkin myös hyvä puolensa: huomasin, miten paljon halusin lavalle ja esiintymään. Tunsin suorastaan paloa päästä itsekin lavalle, kun näin muun työryhmän siellä!

Stressasin siis esityksiä paljon. Pitkään ihmettelin, että miksi tunnen oloni aina niin väsyneeksi ja huonoksi ennen esitystä ja miksi voimani loppuvat jo kesken esityksen. Keskustelu pitkään teatteria tehneen ystäväni Maria Hannosen kanssa sai minut ymmärtämään, että kyse oli stressireaktiosta. Olin kehittänyt itselleni liikaa tavoitteita ja hermoilin roolien vaihtoja esityksen aikana. Vähitellen aloin saada tarpeekseni itseni sekä kaikkien ja kaiken muunkin jatkuvasta arvostelemisesta.

Koin, että itsekseni asioiden analysoiminen ei johda enää mihinkään, vaan aiheutti vain turhautumista ja huonommuuden tunnetta. Ymmärsin myös kesken erään maaliskuisen esityksen, ettei stressaaminen tee minusta parempaa ihmistä – eikä ei ole mikään hyve.

Huhtikuussa kysyin Birkin näyttelijältä Markus Riutulta, miten voisin kehittää ryövärihahmoani, ja kerroin hänelle aiemmin saamastani palautteesta. Hän sanoi panneensa merkille, että Mattis-ryövärit pitävät enemmän ääntä ja yleistä mölinää kuin me Borka-ryövärit. Tämä oli todella hyvä huomio, jota en ollut kunnolla tajunnut itse. Seuraavassa esityksessä kiinnitinkin asiaan huomiota, ja tottahan se oli. Tämän huomioiminen auttoi mielestäni itseni lisäksi myös muita

sirkuslaisia. Huomattavaa oli kuitenkin, että olisimme selvästi tarvinneet harjoituskaudella enemmän ohjeistusta äänenkäyttöön ohjaajalta.

Pitkään kuvittelin, että ryövärihahmoni kuuluisi olla fyysiseltä olemukseltaan raskaampi ja rouheampi. Tämä ei kuitenkaan ole minulle luontaista liikelaatua, joten koin jatkuvasti epäonnistuvani. Lopulta asiasta esittävän taiteen parissa työskentelevien ystäväni kanssa keskusteltuani en enää jaksanut ottaa paineita siitä, että ryöväriini ”pitäisi” olla jotenkin toisenlainen kuin millaisena sitä toteutin melko luontaisesti. Aloin viimein vähitellen löysätä otetta kaiken arvioimisesta ja kontrolloimisesta. Päätin lopettaa liiallisen ajattelun tai ainakin valita ajatukseni viisaasti. Sillä uskon, että kaikki näkyy lavalla: niin epävarmuus kuin onneksi nautintokin.

Kun esityksiä on paljon, kehittyvästä väistämättä rutiini. Maskeerauksesta lähtien esitykseen valmistautumiseen muodostui omat rutiininsa: miten lämmitteli kehonsa ja katsoi, että kaikki oli paikoillaan esitystä varten. Kaikille yhteinen äänenavaus pidettiin aina noin puoli tuntia ennen esityksen alkua. Myös esityksen aikana oli omat rutiininsa: miten vaihtoi esiintymisvaatteita mahdollisimman nopeasti ja missä välissä kannatti suorittaa kehon lisälämmittelyä.

Kun esitysten välillä saattoi olla jopa kaksikin viikkoa taukoa, oli hyvä että rutiini oli olemassa. Rutiineja muodostui myös näyttämölle. Jos rutinoituneet eleensä ja tapansa tunnisti lavalla, oli mielestäni kehittävää, jos niitä osasi rikkoa. Esityksen sallimissa rajoissa tietenkin. Hienovarainen kokeileminen piti kohtaukset mielenkiintoisina. Rutiini auttoi myös vertikaalikankaalla ajattaren roolissa. Mielestäni oli tärkeää, että liikesarjat menivät lihasmuistiin. Silloin olisi periaatteessa mahdollista keskittyä muuhunkin kuin tekniikkaan. Kuitenkin juuri ajatarkohtauksesta ilmassa minulle jäi usein vain suorittamisen maku suuhun. Esityskauden alussa otin paineita kankaalla onnistumisesta, mutta vähitellen minua alkoi tympiä koko ilma-akrobatian tekeminen. Siitä puuttui vuorovaikutus muihin, jonka lähes kaikissa muissa rooleissa sai kokea.

Huhtikuun lopulla rentous astui yhtäkkiä kuvioihin. Olin saanut tarpeekseni omasta epävarmuudestani. Tunsin oloni niin ennen, aikana kuin esityksen

jälkeenkin itsevarmemmaksi. Toki olin kirjannut muistiin myös varmoja vetoja jo aiemmin keväältä. Tuntui, että nyt minä, ja muut sirkuslaiset, olimme saaneet esityksen todella haltuumme. Nyt lavalla oli alkanut tapahtua! Kaiken kaikkiaan hengittäminen ja rentous näyttämöllä olivat ottaneet isot harppaukset talvesta. Myös aiemmin osalle meistä sirkuslaisista kompastuskivenä ollut äänenkäyttö oli parantunut huomattavasti.

Läpi esityskauden lähes poikkeuksetta yhtä roolia oli aina ilo tehdä: kakkiaista. Siitä sain myös eniten suoraan positiivista palautetta. Kakkiaisroolissa minulla oli aina hausointa lavalla ja toivoin, että se myös välittyi. Hyviä kokemuksia sain myös ryöväriroolissa. Kevään edettyä pitemmälle, sitä sai aina tavallaan ”lisää aikaa” lavalla, kun alkoi huomata ns. uusia kohtia, joissa oli myös mahdollista tehdä jotain. Ryövärinä lavalla oli melko paljon vapauksia, mikä tuntui innostavalta, kun sitä oppi käyttämään hyväkseen.

Birk (Markus Riuttu) ja Ronja (Julia Korander) kohtaavat ketun (Noora Wendelius).

5 SIRKUKSEN YHDISTÄMINEN TEATTERIIN

Pohdin paljon oppimispäiväkirjoissani läpi sekä harjoitus- että esityskauden sirkuksen merkitystä näytelmässä Ronja Rövardotter. Miksi esityksessä ylipäättään oli sirkusta mukana? Sirkuksen ja teatterin yhdistäminen kiinnosti minua jo ennen Åbo Svenska Teaterin Ronjassa esiintymistäkin.

Sirkus tuo esitykseen näyttävyyttä. Sitä sirkuksella haetaan ja sitä siltä myös odotetaan. Sirkus on arkipäiväisestä poikkeavaa ja hämmästyttävää taitoa. Sirkus viihdyttää. Sirkus nosti Ronja Rövardotterin satumaisen maailman uudelle entistä mystisemmälle tasolle. Sirkus toi hienon lisän näytelmään.

Sen syvällisempiä motiiveja sirkuksen tekemiselle en löytänyt. Kovin perinpohjaisesti tässä kyseisessä esityksessä sirkusta ja teatteria ei yritetty saada kulkemaan käsi kädessä, vaan molempien annettiin hoitaa omat osuutensa silloin, kun niitä tarvittiin. Voidaankin mielestäni esittää kysymys: onko perusteltua, että esimerkiksi ryövärit heittäytyvät juhlien tuoksinassa akrobaattisiin liikkeisiin ja pyramideihin? Tämä voi toki olla vain nuivaa viisastelua, eikä yleisö välttämättä tule kyseenalaistaneeksi tätä lainkaan, koska sirkus onnistuu tehtävässään viihdyttää. Toki esimerkiksi ajattaret lentävät sadussakin. Näin ollen oli luonnollista toteuttaa ne lavalla ilma-akrobatian keinoin. Kaipasin kuitenkin yksityiskohtaisempia perusteluja sirkuksen käytölle. Ongelmallista oli myös roolin ylläpitäminen yhtä aikaa sirkustekniikan tekemisen kanssa. Esimerkiksi juuri ajattarissa se helposti jäi.

Sirkuslaisilla on mahtavat liikelaajuudet ja vankka osaaminen siinä lajissa, johon he ovat erikoistuneet. Tämä ei kuitenkaan takaa itsestäänselvästi sitä, että he olisivat valmiita tulkitsemaan näyttämöllä roolia. Sirkuslaiselta teatterissa vaaditaan suurissa määrin kykyä heittäytyä. Täytyy myös osata tarjota omaa osaamistaan, koska ohjaaja ei välttämättä, eikä läheskään aina, tiedä, mitä osaat tai mikä edes on mahdollista. Oman aikansa vie myös aina työryhmään ja teatterin työtapoihin tutustuminen.

Kaikille sirkuksen tekijöille teatteri ei välttämättä ole paras mahdollinen paikka esiintyä. Tämä riippuu hyvin pitkälti siitä, mitä itse haluaa esiintymiskokemukseltaan. Haluaako esitellä puhtaasti sirkustekniikkaa vai painottaa esitystä ennemminkin ilmaisuun? Tietenkään nämä kaksi eivät automaattisesti sulje toisiaan pois.

Läheskään aina teknisen taidon näyttämistä ei voida teatterissa laittaa etusijalle, eikä tempuille varattu aika välttämättä ole kovin pitkä. Teatterin maailmassa sirkuksen tekijän täytyy sopeutua menemään juoni edellä. Teatteriesitysten tutkimista käsittelevään kirjaan kootuista artikkeleista yhdessä Bert O. States kirjoittaa: ”Esimerkiksi oopperan sopraanon ei voi odottaa ”katoavan” tuberkuloosiin kuolevan henkilöhahmon rooliin, koska samanaikaisesti on mahdotonta laulaa kunnolla ja kuolla asianmukaisesti. Samalla tavalla tanssissa tarinaa tarvitaan pikemmin vaativien soolovariaatioiden sarjan esittämisen kehykseksi kuin illuusion synnyttämiseksi.” Saman voisi kuvitella pätevän myös sirkukseen. Tulevaisuudessa haluaisin kuitenkin haastaa tämän käsityksen. Uskon, että se on mahdollista häivyttämällä eri esittävien taiteiden muotojen välisiä rajoja.

Kuten aiemmin mainitsinkin, kävin katsomassa ja kokemassa Ronja Rövardotterin myös yleisöstä käsin. Tämä tapahtui helmikuun lopulla. Esityksen jälkeen pohdin oppimispäiväkirjassa näkemääni ja etenkin ilmaisullisia eroja sirkuslaisten ja näyttelijöiden välillä. Tietysti täytyi ottaa huomioon, että molemmat ovat omien eri alojensa osajia, joten erot ovat luonnollisia ja väistämättömiä. Muutamia havaitsemiani asioitani halusin kuitenkin tuoda esiin, sillä esityskaudella pyrin ottamaan niistä oppia itselleni.

Kiinnitin erityisesti huomiota tilannetajuun, äänenkäyttöön ja suuntiin lavalla. Näyttelijät ylläpitivät koko ajan pientä toimintaa, näin rooli pysyi elossa, samalla kuitenkin tilannetta ja vastaanäyttelijöitä kuunnellen. Sirkuslaisten tilannetaju oli rajoittunut hieman pienemmälle alueelle. Kontaktissa oltiin, mutta vain lähimpänä olevien esiintyjien kanssa, välillä unohtaen seurata kohtausta muutoin. Sirkusopiskelijoiden energia oli mielestäni ihanan pirskahtelevaa, mutta toisinaan ajoitukset toiminnoille eivät olleet kohillaan.

Näyttelijöille äänenkäyttöä ja puhetta on opetettu, toisin kuin sirkusopiskelijoille koulussamme Turun AMK:n Taideakatemiassa. Sen huomasi kautta esityksen. Sirkuslaisista onomatopoeettista ääntelyä ei tule luontaisina impulsseja. Äänenkäyttö vaatii aivan uudenlaista rohkeutta siihen tottumattomalta. Sen sain itsekin kokea. Tilannetajuun ja äänenkäyttöön kiinnitin huomiota usein myös ollessani itse lavalla tai tarkkaillessani kohtauksia sivuverhoista.

Kolmas asia, joka näkyi näyttelijöiden ammattitaidossa verrattuna sirkuslaisten ilmaisuun, olivat suunnat. Missä kohtauksen fokus milloinkin oli ja miten oma suunta oli suhteessa siihen? Näyttelijöillä on taito jakaa lavan tapahtumat yleisön kanssa alleviivaamalla sitä.

Katseen ja kehon suunnilla yleisön voi ottaa mukaan esitykseen. Myös kaikilla toiminnoilla oli suunnat. Toimintoja ei myöskään tehty vain itselleen, vaikka se olisinkin ollut yksityistä tekemistä, vaan yleisön sijainti hienovaraisesti huomioonottaen. Sirkuslaisista kaikilla on monen vuoden esiintymiskokemus, mutta suuntien taju oli selvästi karkeampaa. Sirkustemppeja yleisölle näytettäessä usein mietitään vain mistä suunnasta temppe näyttää parhaalta. Harvoin mietitään mitä suuntia esimerkiksi tempun valmisteluvaiheessa on. Lisäksi teatterikatsomossa riippuen siitä, missä istuu, saattaa nähdä hyvinkin eri asioita ja tulkita esimerkiksi jonkin eleen suunnasta johtuen eri tavalla kuin olisi kenties alunperin tarkoitettu.

Lastennäytelmässä laitosteatterin lavalla sirkuksen laatu tuskin voi olla, eikä sen todennäköisesti kannata olla kovin kokeilevaa tai vähäeleistä. Ronja Rövardotterin kaltaisissa esityksissä yleisön huomioiminen on mielestäni tärkeää - myös sirkuksen osalta. Sirkuksella on helppo lisätä esityksen viihdearvoa, joten ainakin siihen sitä kannattaakin teatterissa käyttää. Tempuista lavalle kannattaa valita ennemmin ne näyttävät, joissa on isot liikelaajuudet, kuin ne kenties vaikeammat. Tässä voi sirkuksen tekijä joutua pohtimaan, kumpi on hänelle itselleen ammatillisesti tyydyttävämpää ja kumpi taas palvelee paremmin kokonaisuutta.

6 POHDINTA

Ronja Rövardotter -näytelmässä mukana oleminen jollain tapaa avasi silmäni ja sai minut pohtimaan, mitä minä oikeastaan haluan tehdä lavalla. Opin paljon itsestäni esiintyjänä: omasta epävarmuudestani ja yllättävistä uusista vahvuuksista. Harjoituskausi näytti minulle, mitä kenties haluaisin tulevaisuudessa tehdä, ja esityskausi voimisti näitä ajatuksia. Pelkkä sirkustekniikka ei kiinnostaa minua kovinkaan paljon. Pidän taitojen ja tekniikoiden harjoittelusta, mutta niiden esittämisestä lavalla on usein pelkkää suorittamista. Sen sijaan minua kiinnostaa, miten tekniikkaa voi tehdä ja mihin sitä voidaan käyttää ja soveltaa.

Sirkustaitojen soveltaminen ja mahdollisimman monipuolinen hyödyntäminen kiinnosti minua jo ennen Ronjaa. Silti tuntui hassulta, että syy, jonka vuoksi projektiin lähdin, eli se että pääsi tekemään vertikaalikangasta, muuttui painoarvoltaan lopulta melkein pä vähäisimmäksi kyseisessä esityksessä. Asiat niin sanotusti kääntyivät pääläelleen. Aloin nauttimaan näyttelijäntyöstä sekä naamio- ja nukketeatterista niin paljon enemmän.

Sekä kirjallisen että taiteellisen opinnäytteen tekeminen samasta aiheesta ehdottomasti syvensi kokemustani molempiin suuntiin ja oli hyvä päätös. Välillä tosin tunsin olevani lähes naimisissa esityksen ja tarinan kanssa. Kaiken kaikkiaan koin kuitenkin, että tällä tavoin sain esityksestä kaiken mahdollisen irti ja opin valtavasti.

LÄHTEET

Ekstrand, E. 2015. Nytid. Viitattu 13.4.2015 <http://www.nytid.fi/2015/02/ronja-rovardotter-ett-visuell-t-aventyr/>

Koski, P. 2010. Teatteriesityksen tutkiminen. 2.painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy

Lindgren, A. 1981. Ronja Ryövärintytär. Suom. Taanila, T. 29.painos. Juva: Bookwell Oy

Lindgren, A. Ronja Rövardotter - version för Åbo Svenska Teater. Käsikirjoitus

Virrankoski, J. 2015. Extempore. Viitattu 8.4.2015

<http://blogit.extempore.fi/kulttuurinkeinoin/2015/02/01/valovoimainen-naytelma-ystavyyden-voitosta/>